

MIRIAM Inspiratiegids

Voor casemanagers, beleidsmakers en sociale professionals die willen werken aan duurzame begeleiding van alleenstaande moeders in kwetsbare situaties.

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE
BETER SAMEN LEVEN
SPP INTÉGRATION SOCIALE
MIEUX VIVRE ENSEMBLE

Inhoud

1. Voorwoord

2. De essentie van de Miriam-methodiek

3. Sleutels tot succes: bouwstenen van de aanpak

4. Organisatie van de Miriam-werking binnen het OCMW

5. Het traject van de mama's in fasen

6. Vormingen en intervisies

7. Van één-op-één tot groep: de lokale begeleidingspraktijk

8. Samenwerking met partners

9. Tips voor implementatie in eigen context

10. De mensen achter MIRIAM

11. Slotwoord – reflectie voor de toekomst

12. Dank aan wie Miriam mogelijk maakte

I. Voorwoord

Wat als een alleenstaande moeder niet enkel begeleiding krijgt, maar ook verbinding, vertrouwen en erkenning?

Wat als sociale hulpverleners, met tijd, ruimte en geloof in hun kunnen, samen een context creëren waarin vrouwen mogen groeien, zoeken, falen en evolueren?

“Onze moeders lijden onder een groot gevoel van eenzaamheid, en ze hebben ook hun vertrouwen in anderen deels verloren. De uitwisseling tussen hen is van fundamenteel belang, en er ontstaat onderlinge steun. Het is magisch!”

Casemanager

Dat is wat het Miriam-project de afgelopen jaren in beweging heeft gebracht. Niet met pasklare antwoorden of top-down begeleiding, maar met nabijheid, menselijkheid en een methodiek die vertrekt van de kracht van verbinding. Elke casemanager is niet alleen een hulpverlener, maar een bondgenoot, een spiegel, een getuige van de veerkracht van alleenstaande moeders in kwetsbare situaties.

Met deze gids willen we inzichten, tools en werkwijzen delen. Niet als recepten, maar als uitnodiging. We geven een inkijk in de succesfactoren van de Miriam-methodiek, we delen werkvormen, verhalen en aanpakken die zich in het veld hebben bewezen én waarvan de impact ook uit onderzoek naar voren komt.

Zo toont recent onderzoek, uitgevoerd door Tempera tijdens het project, aan dat drie op vier vrouwen tijdens het traject duidelijke vooruitgang boeken op verschillende levensdomeinen.

Een jaar later omschrijven velen het traject nog steeds als een kantelpunt in hun leven.

“Het Miriam-project is mijn reddingsboei geweest.”

DEELNEEMSTER

We tonen ook hoe het structureel ondersteunen van casemanagers via vorming en intervisie zorgt voor een gedeelde taal, een lerend netwerk en een coherente generalistische aanpak.

Tegelijk willen we ook inspireren. Want we weten: het is niet vanzelfsprekend om tijd en ruimte te krijgen om te mogen werken zoals binnen het Miriam-project. De tijd mogen nemen om inhoud diepgaand te verankeren. Kunnen vertragen en opbouwen.

En tegelijk actuele inzichten en professionele methodieken integreren. Echt het verschil maken voor de moeders én voor de hulpverleners, zodat machteloosheid kan veranderen in perspectief.

We hopen dat deze gids andere kan inspireren zodat elke vrouw, waar ook in België, kan ervaren wat het betekent om echt gezien te worden.

**VOOR DE MOEDERS.
VOOR DE WERKERS.
VOOR DE SAMENLEVING.**

2. De essentie van de Miriam-methodiek

Miriam is geen klassiek hulpverleningsproject. Het is een holistische begeleidingsaanpak die uitgaat van de kracht en potentie van alleenstaande moeders in een vaak complexe leefsituatie. Het project combineert persoonsgerichte begeleiding met systemische inzichten en weet daarbij te overtuigen met tastbare resultaten. De deelnemers boekten vooruitgang op meerdere levensdomeinen, van financiën tot gezondheid, van sociaal netwerk tot zelfvertrouwen.

Wat Miriam bijzonder maakt, is niet een enkele werkvorm of methodiek, maar de manier waarop casemanagers werken: nabij, met aandacht voor de leefwereld, op het tempo van de vrouwen. Casemanagers zijn geen uitvoerders van standaardtrajecten, maar geëngageerde professionals die zichzelf als werkinstrument inzetten, met ruimte voor reflectie, betrokkenheid en verbinding.

“Wanneer een vrouw deelneemt aan het project Miriam, wordt er geen vooraf vastgesteld doel opgelegd. We streven ernaar om onze ondersteuning zo ruim en flexibel mogelijk vorm te geven.”

Casemanager

Alleenstaande moeders worden vaak gezien als een risicogroep, maar ze dragen een disproportioneel grote zorgverantwoordelijkheid in een samenleving die hen structureel belemmert. In die context is het begeleiden van moeders tegelijk individueel én politiek werk.

Tot slot is Miriam ook een leertraject voor hulpverleners zelf. Via structurele vormingen, interviews en overlegmomenten ontstaat een gedeelde taal en methodische samenhang. Casemanagers staan er niet alleen voor: ze maken deel uit van een lerend netwerk waarin ervaring, kennis en zorg gedeeld worden.

De concrete werkwijze - met aandacht voor de combinatie van individuele begeleiding en groepssessies, een gefaseerd traject, thematische sessies, en samenwerking met partners - wordt verder toegelicht in de volgende hoofdstukken.

“Miriam is geen dienst. Het is een praktijk van nabijheid, emancipatie en gedeelde groei.”

Casemanager

3. Sleutels tot succes: bouwstenen van de aanpak

De kracht van Miriam zit niet in één unieke techniek of formule, maar in een samenhangend geheel van werkelementen die elkaar versterken. Deze bouwstenen zorgen ervoor dat casemanagers én moeders effectief aan de slag kunnen gaan, met ruimte voor relatie, reflectie en resultaat.

Vertrouwen en nabijheid als fundament

Bij de start van het traject bevinden veel vrouwen zich in een situatie van wantrouwen, isolement en structurele uitsluiting. De eerste en misschien wel belangrijkste stap is: aanwezig zijn. Tijd nemen. Niet oordelen. Nabij blijven, ook als het moeilijk gaat. Casemanagers bouwen aan een vertrouwensrelatie die vaak lang ontbrekend was, en die een noodzakelijke hefboom vormt om andere stappen mogelijk te maken.

“Voor een keer werd er naar mij geluisterd.”

Deelneemster

“Het is een opluchting te merken dat ik niet alleen sta en andere moeders ontmoet die met dezelfde uitdagingen worstelen.”

Deelneemster

Vrijwilligheid als voorwaarde

Veel deelnemers hebben al negatieve ervaringen met verplichtingen of dwang vanuit instanties. Vrijwilligheid schept een sfeer van vertrouwen en veiligheid, waardoor zij zich sneller openstellen en actief meedoen. Vrijwillige deelname zorgt ervoor dat de vrouwen zelf de regie houden. Ze stappen in omdat ze er zelf baat in zien, niet omdat het wordt opgelegd. Dit versterkt hun gevoel van eigenwaarde en zelfstandigheid.

De casemanager als werkinstrument

Binnen Miriam is de casemanager geen uitvoerder, maar een geëngageerde professional die zichzelf inzet als werkinstrument. Via reflectie, zelfbewustzijn en intervisie ontwikkelt elke casemanager een eigen stijl, afgestemd op de noden van de vrouwen. De relatie is gelijkwaardig, zonder afstand maar met respect voor grenzen. Casemanagers begeleiden vrouwen op een manier die nabij, praktisch én emanciperend is.

Individuele- én groepsbegeleiding

De afwisseling tussen individuele gesprekken en collectieve groepsmomenten is een sleutel tot succes. Individuele gesprekken bieden veiligheid en ruimte voor diepgaande begeleiding. De groepsmomenten bieden herkenning, gedeelde ervaringen en onderlinge steun. Samen versterken ze het gevoel van verbondenheid, het geloof in eigen kunnen en doorbreken ze het isolement. Onderzoek toont aan dat deze combinatie leidt tot sterkere vooruitgang op meerdere levensdomeinen, waaronder sociaal netwerk en psychisch welzijn.

“Ik wist niet dat ik kon deel uitmaken van een groep”.

Deelneemster

Empowerment van de vrouwen versterken

De deelneemsters worden in de begeleiding stap voor stap weer in hun kracht gezet, waardoor hun kansen op een betere toekomst groeien. Vaak hebben zij te maken met meerdere uitdagingen tegelijk, zoals armoede, onzekerheid of gebrek aan steun. Door empowerment leren zij meer grip te krijgen op hun eigen leven en keuzes. Dit heeft niet alleen een positief effect op henzelf, maar ook op hun kinderen en de bredere gemeenschap om hen heen.

“Hier laten we onze zorgen even achter. Pas als we weer vertrekken, nemen we ze mee. Hier kan ik een andere kant van mezelf laten zien via kunst, mijn pijn uiten door te schilderen. Toen ik hier kwam, was ik terughoudend en wachtte ik tot anderen op mij afkwamen. Nu is dat helemaal anders. Ik heb mijn zelfvertrouwen teruggevonden.”

Deelneemster

“Ik kon ook mijn zoontje helpen, die erg geraakt was door de situatie... hij kreeg er echt iemand die naar hem luisterde en een mooie, waardevolle begeleiding bood.”

Deelneemster

Holistische en generalistische aanpak op maat

Miriam werkt holistisch: de begeleiding zet in op meerdere levensdomeinen (wonen, werk, inkomen, opvoeding, gezondheid, mobiliteit, vrije tijd...). De aanpak vertrekt steeds vanuit de concrete leefwereld van de vrouw. Er is geen standaard pad: het traject wordt mee vormgegeven in samenspraak met de deelneemster. Dat vraagt flexibiliteit van de casemanager, maar vergroot de relevantie en het effect.

Tijdelijkheid als kracht, niet als beperking

Het traject duurt gemiddeld tien maanden. Dat is beperkt, maar niet vrijblijvend. Door van bij de start duidelijk te zijn over de tijdslimiet, ontstaat focus. Samen met de vrouwen wordt gewerkt aan stappen die ook na het traject beklijven. Op het einde van het traject is er aandacht voor een betekenisvolle afsluiting én er is vaak nazorg via whatsappgroepen of bijeenkomsten.

Frequentie en intensiteit van de begeleiding

Gedurende dit jaar worden de mama's intensief individueel opgevolgd en de collectieve begeleiding vindt minstens om de twee weken plaats. Intensieve begeleiding maakt het mogelijk om problemen grondig te bespreken, vaardigheden aan te leren en nieuwe strategieën te oefenen. Hierdoor wordt de kans groter dat veranderingen blijvend zijn. Regelmatige begeleiding helpt vrouwen een stabiel ritme te ontwikkelen en geeft houvast in situaties die vaak chaotisch of onzeker zijn.

“Ik geniet ontzettend van de workshop, van alle ontmoetingen en gesprekken die daar plaatsvinden. Het is zo lang geleden dat ik nog echt contact met anderen had; vroeger kwam dat bijna nooit voor. Nu heb ik dat elke donderdag, en die dag is voor mij heel bijzonder.”

Deelneemster

Structurele ondersteuning van casemanagers

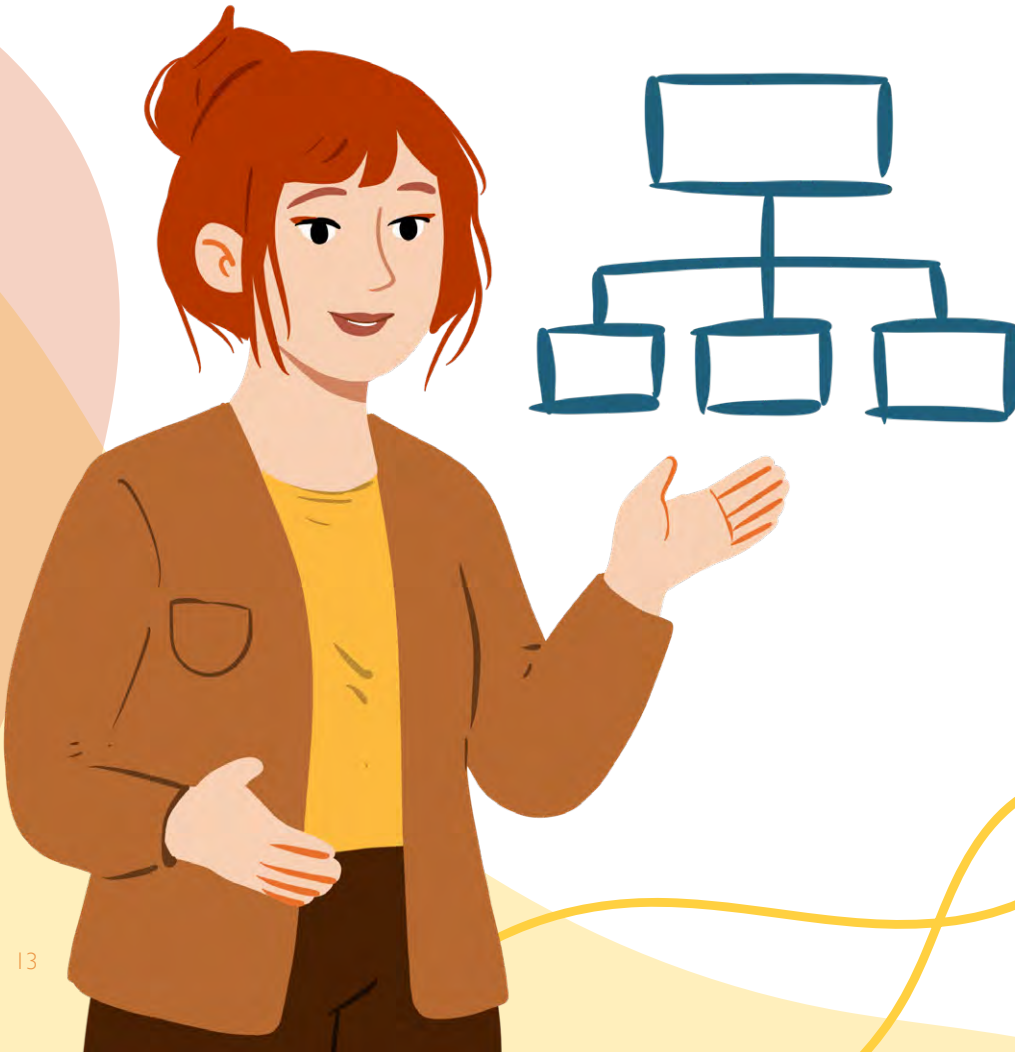
De rol van de casemanagers is cruciaal voor een geslaagde werking. Daarom wordt sterk geïnvesteerd in hun ondersteuning, in samenwerking met UCLL. De casemanagers worden om de zes weken uitgenodigd in Brussel voor vormingen, intervisies, coachings en gezamenlijke reflectie. Zo wordt een lerend netwerk uitgebouwd. Dat zorgt niet alleen voor deskundigheid en motivatie, maar ook voor samenhang in de toepassing van de methodiek over de verschillende OCMW's heen.

Politisierend sociaal werk

Miriam is niet blind voor de structurele oorzaken van armoede. De casemanager signaleert obstakels in regelgeving, tekortschietende dienstverlening of uitsluitende praktijken. Deze signalen worden gedeeld, besproken in de intervisies en waar mogelijk vertaald naar aanbevelingen binnen de organisatie, voor beleid of systeemverandering.

4. Organisatie van de Miriam-werking binnen het OCMW

De manier waarop de Miriam-methodiek is ingebed in de werking van OCMW's verschilt van plaats tot plaats. Elk lokaal bestuur vertrekt immers vanuit eigen sterktes, schaalgrootte, personeelscapaciteit en netwerk. Toch zijn er duidelijke gemeenschappelijke elementen die helpen om de methodiek succesvol te implementeren.

De rol van de casemanager

Elke Miriam-groep wordt begeleid door een casemanager die verantwoordelijk is voor zowel de individuele als de groepsbegeleiding van de deelnemers. De casemanager werkt zelfstandig, maar binnen het kader van het OCMW, en onderhoudt contacten met andere diensten en externe partners. Afhankelijk van de organisatie van het OCMW kunnen hier wel wat verschillen in zijn. Belangrijke taken van de casemanager zijn doorgaans:

- Het opstellen van individuele begeleidingsplannen.
- Het organiseren en faciliteren van groepsessies.
- Het doorverwijzen naar en samenwerken met andere diensten (zoals huisvesting, schuldbemiddeling, kinderopvang).
- Het rapporteren over de voortgang aan de coördinator of leidinggevende binnen het OCMW.

In elke Miriam-werking is er minstens één casemanager die het traject van de vrouwen begeleidt. Deze persoon is verantwoordelijk voor de individuele opvolging én de groepswerking, en werkt doorgaans met één vaste groep gedurende gemiddeld tien maanden.

De casemanager:

- voert intakegesprekken en stelt samen met de vrouw een begeleidingsplan op;
- begeleidt individuele trajecten via gesprekken, ondersteuning, doorverwijzing;
- organiseert groepsessies met aandacht voor veiligheid, participatie en relevantie;
- werkt samen met interne en externe partners;
- reflecteert op eigen handelen via vorming en intervisie;
- rapporteert intern en stemt af met collega's of leidinggevend.

In grotere steden is er soms een team van casemanagers die samenwerken per wijk of doelgroep. Soms werden er ook 2 groepen samengebracht.

Groepsgrootte en ritme

De groepswerking is kleinschalig opgezet om voldoende veiligheid en diepgang te garanderen. Een Miriam-groep telt idealiter 12 tot 15 moeders. In kleinere OCMW's wordt soms gewerkt met verschillende gemeenten.

Groepsessies vinden idealiter wekelijks of tweewekelijks plaats, afhankelijk van de lokale organisatie. De thema's worden afgestemd op wat leeft in de groep.

In een aantal OCMW's werden maandelijks babbelfeestjes georganiseerd waar deelnemers die het traject al hadden doorlopen in contact konden komen met nieuwe deelnemers.

Inbedding binnen het OCMW

De casemanager is geen eiland. Binnen het OCMW is de werking verankerd via samenwerking met andere diensten:

- de sociale dienst voor administratieve ondersteuning en toeleiding;
- de dienst schuldbemiddeling voor budgetvragen;
- de dienst wonen voor huisvestingsproblemen;
- de tewerkstellingsdienst voor opleiding, activering en artikel 60;
- eventueel ook consultatiebureaus, energieconsulenten of welzijnsambtenaren.

In sommige OCMW's is een coördinator of teamverantwoordelijke betrokken die de werking opvolgt, ondersteunt of helpt verbinden met het bredere beleid.

Lokale verankering en externe samenwerking

De kracht van Miriam zit ook in de openheid naar de buurt en de lokale context. Casemanagers zoeken actief verbinding met:

- kinderopvanginitiatieven, scholen, en verenigingen waar moeders al komen;
- buurtwerkingen, welzijnsschakels, vrouwenorganisaties;
- gezondheidscentra, (eerstelijns)psychologen, juristen;
- cultuur-, sport- en vrijetijdsdiensten.

Deze externe samenwerking verschilt per gemeente, maar is altijd gericht op het verlagen van drempels en het vergroten van kansen. De vrouwen leren nieuwe organisaties kennen die ook blijvend belangrijk kunnen zijn na afloop van het traject. Soms nemen casemanagers ook een brugfunctie op richting beleid: ze signaleren knelpunten in het veld, participeren in lokale netwerken of bouwen mee aan structurele oplossingen.

Er bestaat niet één 'juiste' manier om Miriam te organiseren binnen een OCMW. Wat telt, is dat de voorwaarden aanwezig zijn om relationeel, krachtgericht en samenhangend te kunnen werken. Lokale verschillen in schaal en context zijn geen hindernis, maar een uitnodiging om het model aan te passen aan wat werkt, zolang de kernprincipes behouden blijven.

5. Het traject van de mama's in fasen

Een Miriam-traject is geen lineair pad, maar een dynamisch proces dat zich ontvouwt in fasen. Elke fase kent zijn eigen accenten, doelstellingen en werkvormen, afgestemd op het ritme en de behoeften van de groep én de individuele moeders. Hoewel elk traject lokaal verschillend wordt ingevuld, tekent zich een herkenbare fasering af.

Werving en intake

De instroom start vaak via actieve werving: casemanagers gaan letterlijk “naar de vrouwen toe” via scholen, welzijnsdiensten, kinderdagverblijven, artsen of via het eigen OCMW.

De intake gebeurt zorgvuldig. Deelnemers zijn alleenstaande mama's in armoede, die doorgaans een leefloon ontvangen via het OCMW, en vaak amper netwerk hebben. Deelname is vrijwillig en veronderstelt een minimum aan taalvaardigheid in een taal die de casemanager spreekt. De motivatie wordt samen verkend, zonder druk.

Opstartfase en groepsvorming

De eerste weken staan in het teken van kennismaking, vertrouwen opbouwen en groepsvorming. Casemanagers maken tijd voor check-ins, creatieve kennismakingsmethoden, het opstellen van groepsafspraken en het benoemen van verwachtingen en bezorgdheden.

Vrouwen leren elkaar voorzichtig kennen en ontdekken dat ze niet alleen staan in hun ervaringen. Deze fase is cruciaal voor het creëren van een veilige en verbindende groepsdynamiek.

Veel vrouwen omschrijven deze beginfase als spannend.

“Ik dacht dat ik zou veroordeeld worden, maar iedereen (h)erkende elkaar.”

Deelnemer

“Dit is mijn enige vaste uitstapje. Ik voel me vaak nog geïsoleerd. In het begin kwam ik uit nieuwsgierigheid, maar nu geniet ik er echt van. De groep is fantastisch en de begeleidsters luisteren oprecht naar je.”

Deelnemer

Verdieping en begeleiding

Na de opstart komen verschillende inhouds aan bod in het traject. Casemanagers werken rond thema's die leven in de groep: wonen, opvoeding, gezondheid, werk, rechten, identiteit, zelfzorg. Er is ruimte voor educatie, maar ook voor rust, humor en creativiteit.

De groepssessies wisselen af met individuele gesprekken. Die gesprekken geven vrouwen de kans om zaken die in groep moeilijk bespreekbaar zijn, te verdiepen of praktisch op te volgen. Casemanagers begeleiden, spiegelen, en verbinden met andere diensten.

“Miriam gaf me opnieuw ritme in mijn leven. Ik leerde op tijd komen, mijn stem gebruiken zonder angst voor oordeel, mijn taal verbeteren en tijd nemen voor mezelf buiten het huis. Ik ontdekte dat ik niet alleen ben in mijn situatie: financieel, als moeder, als vrouw. Ik voelde me gesteund, durfde uit mijn isolement te stappen, en leerde zelfs opnieuw verbinding maken met anderen, ook buiten de groepssessies. Ik ontdekte hoe het is om samen te leven, en gaf opnieuw betekenis aan wat ik leerde. Zelfs naar het beroep van maatschappelijk werker ben ik met andere ogen gaan kijken.”

Deelneemster

De afronding gebeurt niet abrupt, maar zorgvuldig. Samen wordt teruggeblikt op het traject: wat is veranderd, waar ben ik trots op, wat neem ik mee? Er is ruimte voor symboliek: certificaten, rituelen of een slotmoment met familie of hulpverleners.

Het afscheid is niet altijd makkelijk. Veel vrouwen ervaren het einde van Miriam als een verlies. Tegelijk wordt ingezet op 'naar buiten kijken': wie kan ik nu aanspreken, waar wil ik naartoe, welke dromen heb ik?

“Het is te snel voorbij,” zei een deelneemster, “maar het heeft me wakker geschud.”

“Dankzij het Miriam- project heb ik een computer gekregen. Nu kan ik de pictogrammen gewoon thuis maken, zonder steeds heen en weer te moeten rennen. Dat scheelt me een hoop mentale druk.”

Deelneemster

Nazorg en verderzetten

Sommige OCMW's organiseren een terugkommoment of een (mama)café zonder verplichtingen. In vele groepen blijven whatsappgroepen actief en blijven vrouwen elkaar informeel ondersteunen. In sommige gevallen blijven ex-deelneemsters ook in beeld bij de casemanager, in een minder intensief ritme.

Een aantal vrouwen zetten nadien de stap naar opleiding, werk of vrijwilligerswerk. Anderen blijven kwetsbaar maar geven aan sterker in hun schoenen te staan.

“Ik ben ook gestart met een opleiding tot sociale gids waar ik hoop anderen te helpen naar de juiste vereniging.”

Deelneemster

6. Vormingen en interviews

Vormingen en interviews in drie jaar praktijk

Een belangrijk fundament van de Miriam-methodiek is het structureel ondersteunen van de casemanagers via vorming, interview en netwerkopbouw. Niet alleen draagt dit bij aan deskundigheid, maar ook aan motivatie, coherentie in aanpak en blijvende methodiekontwikkeling.

Een lerend netwerk: gedragen en afgestemd

Het UCLL-team binnen Inclusive Society ontwikkelde elk werkjaar een vormings- en interviewprogramma langs twee lijnen:

- Enerzijds werden strategische accenten gelegd vanuit methodische en maatschappelijke noden: werken aan politisering, groepsdynamica, omgaan met geweld, rechtentoeegang, interprofessioneel samenwerken.
- Anderzijds werd geluisterd naar de vragen en ervaringen van casemanagers: via bevragingen, reflectierondes en evaluatiemomenten werden terugkerende uitdagingen en thema's verzameld en een aanbod op maat uitgewerkt.

Het resultaat is een programma dat tegelijk inhoudelijk sterk en praktijkgericht blijft.

“Ik heb echt genoten van mijn deelname aan dit project. Het afgelopen jaar ben ik gegroeid en heb ik geleerd om bepaalde vooroordelen die ik had, te overstijgen. Ik heb de interviews echt gewaardeerd, voor mij zijn ze van groot belang om ons te helpen in onze rol als casemanager.”

Casemanager

VORMINGEN 2023–2025: EEN GREEP UIT DE THEMA'S DIE DOOR EXPERTEN WERDEN AANGEKAART

Professionele positie en kernhoudingen

- Basishoudingen in het werken met kwetsbare gezinnen
- De professionele rol van de sociaal werker tussen nabijheid en begrenzing

Sociale ongelijkheid en politisering

- De vloer onder de middenklasse en sociale uitsluiting
- Politiserend werken in praktijk
- Strategieën voor sociale impact en zelfredzaamheid

Rechten en toegang

- Onderbescherming
- Familierecht en sociale huurwetgeving
- Recht op wonen

Kwetsbaarheid en veiligheid

- Spreken over seksualiteit, Intrafamiliaal geweld
- Transculturele zorg: migratie, trauma, ouderschap

Kinderen en opvoeding

- De kind-reflex
- Het landschap van zorg en ondersteuning voor minderjarigen en personen met een beperking

Groepswork en methodieken

- Groepsdynamica in heterogene groepen
- Theateractie en inleefspelen
- Beeldtaal
- Innerlijke kracht

Communicatie en reflectie

- Actief luisteren
- Geweldloze communicatie
- Zelfzorg
- Methodiekontwikkeling voor begeleidingsgroepen

Intervisie: thematisch en methodisch verdiepen

De interventies zijn opgebouwd rond actuele praktijkthema's en ondersteund met reflectiemethodieken. Ze evolueerden van open casusdeling naar meer gerichte, methodische werkvormen. Hieronder een greep uit wat er aan bod is gekomen:

Thematische interventies:

- Groepsvorming en motivatie: hoe ontstaat een groep?
- Afscheid en nazorg: hoe sluit je betekenisvol af?
- Conflicten in de groep, grenzen stellen, omgaan met weerstand
- Duurzaamheid in begeleiding en doorverwijzing
- Werken aan politisering binnen casuïstiek
- Interculturele communicatie en toegankelijkheid

Intervisiemethodieken:

- OASE-methode: gestructureerde casusbespreking
- Positief roddelen: krachtgericht reflecteren op collega's of cliënten
- Dialogische filmreflectie: o.a. aan de hand van de film "Holy Rosita"
- Brainstorm en collectieve synthese: o.a. voorbereiding slotmomenten

"In het begin vond ik interventie spannend. Nu is het een plek waar ik heradem en weer energie krijg."

Casemanager

"We weten dat we niet alleen staan. Dat maakt dat ik mij sterker voel in mijn rol."

Casemanager

7. Van één-op-één tot groep: de lokale begeleidingspraktijk

In elke lokale Miriamwerking worden vrouwen begeleid via een combinatie van individuele begeleiding en groepswerking. Die combinatie is cruciaal: het ene maakt het andere mogelijk. Waar vrouwen in groep herkenning, perspectief en verbinding vinden, biedt de individuele begeleiding veiligheid, ruimte voor kwetsbaarheid, praktische opvolging en structurele hulp.

Individuele begeleiding: nabij, flexibel en op maat

Elke vrouw heeft een eigen casemanager die haar gedurende het hele traject volgt. Die één-op-één begeleiding speelt zich vaak af in vertrouwelijke setting: wandelgesprekken, huisbezoeken, koffie in de buurtwerking, gesprekken op school, OCMW of zelfs op verplaatsing naar administraties, dokters of rechtbanken. Thema's die regelmatig aan bod komen:

- Budgetbespreking en hulp bij schulden
- Aanvragen van rechten, premies of documenten
- Huisvestingsdossiers, begeleiding bij verhuis
- Opvoedingsondersteuning bij crisismomenten
- Begeleiding bij psychische klachten of overbelasting
- Oefenen van assertieve communicatie
- Voorbereiding van sollicitatiegesprekken
- ...

De kracht van deze begeleiding zit in de beschikbaarheid en het vertrouwen. Casemanagers zijn flexibel en nabij, zonder de verantwoordelijkheid van de vrouw over te nemen.

“Je hebt me geweldig geholpen met de administratie, goed naar me geluisterd en me de weg gewezen.”

Deelneemster

Groepswerking: verbinding en versterking

Groepssessies vinden wekelijks of minstens om de veertien dagen plaats, met thema's die voortkomen uit wat leeft in de groep. Casemanagers bouwen de sessies op vanuit de noden, sterktes en ritme van de vrouwen. Er is ruimte voor informatie, reflectie, actie én ontspanning. Hoewel elk traject uniek is, komen bepaalde thema's en werkvormen frequent terug:

- Wonen: Inleefspel, rechtenoefeningen, ervaringen rond het zoeken van een woning
- Gezondheid & welzijn: stresscirkel, ademhalingsoefeningen, zelfzorg
- Budget & administratie: inzicht in rechten, digitale tools leren kennen
- Ouderschap & opvoeding: uitwisseling rond opvoedstijlen, themawandelingen, activiteiten met de kinderen
- Vrije tijd & netwerk: verkenning van buurtinitiatieven, samen uitstappen plannen
- Identiteit & zelfbeeld: “Wie ben ik?”, complimentenspel, fotoprojecten

De methodieken zijn laagdrempelig, ervaringsgericht en meertalig waar nodig. Ze zetten in op participatie, herkenning en het versterken van het zelfbeeld.

“We spreken veel, maar we doen ook dingen. Je gaat anders naar huis dan je kwam,” vertelde een moeder tijdens een groepssessie.

Deze werkvormen worden regelmatig gedeeld tussen casemanagers via de interviews, waardoor er een levendige praktijkbank ontstaat die voortdurend groeit.

8. Samenwerking met partners

Samenwerken is geen randvoorwaarde binnen Miriam. Het is een essentiële bouwsteen van de methodiek. Het vereist de ondersteuning van alleenstaande moeders binnen een netwerk dat verschillende levensdomeinen overspant: werk, zorg, opvoeding, wonen, vrije tijd en rechten. Miriam probeert deze schakels lokaal met elkaar te verbinden, zodat vrouwen hun traject niet alleen moeten afleggen, maar gedragen worden door een netwerk dat écht functioneert. Casemanagers bouwen in en rond hun werking een netwerk uit dat vrouwen verbindt met diensten, kansen en andere mensen. Tegelijk versterken ze het sociaal weefsel en brengen ze hiaten in het hulpverleningslandschap onder de aandacht.

Waarom partners cruciaal zijn

Veel alleenstaande moeders ervaren structurele uitsluiting en hebben de weg naar hulp- en dienstverlening verloren. Via Miriam worden drempels verlaagd, connecties hersteld, en hulp concreet en nabij gemaakt. Casemanagers schakelen partners actief in binnen:

- individuele begeleiding (bv. mee naar advocaat, mutualiteit, psycholoog),
- groepssessies (bv. gastsprekers of gezamenlijke uitstappen),
- signalerings- en beleidswerk (bv. cases bespreken in lokale overlegfora).

Netwerken in de praktijk: breed, lokaal én intersectoraal

Elk OCMW ging op zoek naar partners in de nabije omgeving die interessant waren bij de begeleiding en/of de ondersteuning.

Een greep uit het overzicht van lokale netwerken toont de breedte van de samenwerkingen:

Domein	Voorbeelden van partners
Gezin & opvoeding	Huizen van het Kind, Kind & Gezin, Opvoedingswinkels, Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG), Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB), Gezinsbond,...
Welzijn & zorg	Wijkgezondheidscentra, Centra voor Algemeen welzijnswerk (CAW), (eerstelijns)psychologen, Intrafamiliaal Geweldcentra,...
Rechten administratie	Helder Recht, juristen, sociale tolken, juridische eerstelijnsdienst,...
Wonen armoedebestrijding	Sociale verhuurkantoren, woonbegeleiding, energieconsulenten,...
Werk & activering	VDAB, jobcoaches, Groeiteams, dienst tewerkstelling OCMW,...
Vrije tijd & participatie	Rap op Stap, Iedereen Verdient Vakantie, sportdiensten, fietsscholen,...
Cultuur & ontmoeting	Bibliotheken, cultuurhuizen,...
Lokale versterking	Wijkwerkingen, Digipunten, buurthuizen, Eén Gezin Eén Plan (IGIP),...

“Via Miriam ontdekten we partners in onze wijk die we anders nooit hadden leren kennen. Onze groep werd een brug naar nieuwe werelden.”

Casemanager

Dynamiek en opbouw van partnerschappen

De manier waarop casemanagers samenwerken met partners verschilt per context. Maar enkele patronen komen telkens terug:

- Proactieve samenwerking: casemanagers leggen zelf contact met actoren, koppelen vrouwen rechtstreeks of begeleiden hen persoonlijk.
- Kruisbestuiving in de wijk: sommige casemanagers organiseren open groepsmomenten samen met buurtpartners, of sluiten aan bij bestaande lokale initiatieven.
- Signaalfunctie: wanneer structurele drempels opduiken (bv. wachtlijsten, ontoegankelijke hulp), maken casemanagers dit zichtbaar via overleg, intervisie en soms richting beleid.

Lerend samenwerken

Sommige Miriamprojecten bouwen hun samenwerking expliciet in als leertraject: samen met vrouwen ontdekken ze welke organisaties er zijn, gaan ze op bezoek of nodigen ze mensen uit om drempels te verlagen. Anderen werken structureel samen rond gedeelde trajecten. Casemanagers leren van elkaar via intervisie hoe ze partners kunnen inschakelen én hoe ze daarin hun rol behouden.

Van praktijk naar beleid: lessen uit Miriam

- Goede begeleiding vraagt tijd en vertrouwen - dat botst soms met kortetermijndenken in beleid.
- Het succes van Miriam wordt mee bepaald door de ruimte die een OCMW geeft aan samenwerking, coördinatie en experiment.
- Miriam bewijst dat je vrouwen pas echt kan versterken als je tegelijk werkt aan toegankelijke diensten, betrokken hulpverleners en ruimte om samen te werken.
- Om echt structurele armoede aan te pakken, is er meer nodig dan begeleiding: er is nood aan toegankelijke kinderopvang, betaalbaar wonen, toegankelijke juridische hulp en het tegengaan van institutionele uitsluiting.
- Miriam is een oproep tot een sociaal beleid dat relationeel, genderbewust en verbindend is.

9. Tips voor implementatie in eigen context

De kracht van de Miriam-methodiek zit niet in het kopiëren van een vast draaiboek, maar in het vertalen van gedeelde principes naar de lokale realiteit. Elke organisatie werkt immers in een eigen context – met eigen mensen, noden, kansen en beperkingen. Toch zijn er duidelijke succesfactoren die andere OCMW's of sociale organisaties kunnen inspireren.

Hieronder reiken we acht concrete richtlijnen aan die je kunnen helpen bij het vormgeven van een Miriam-achtig traject in jouw werking.

Investeer in tijd en nabijheid

Zorg dat casemanagers voldoende tijd hebben om relaties op te bouwen, mee te bewegen met het tempo van de vrouw en echt aanwezig te zijn. Nabijheid is geen luxe, maar een hefboom voor verandering. Flexibiliteit in hoe en waar gesprekken plaatsvinden (bv. wandelingen, huisbezoeken, koffie op school...) maakt het verschil.

Werk met een duo of tandem

Koppel hulpverleners aan elkaar: Dat zorgt voor continuïteit, onderlinge afstemming, delen van expertise en meer draagkracht. De ene kan meer inzetten op de groepswerking, de andere op de individuele begeleiding, afhankelijk van hun profiel en de noden.

Combineer individuele begeleiding met groepsmomenten

Beide versterken elkaar: De individuele begeleiding zorgt voor veiligheid, opvolging en concrete hulp. De groepsessies creëren verbinding, herkenning en collectieve kracht. Het samenbrengen van vrouwen met gelijkaardige ervaringen geeft hen het gevoel er niet alleen voor te staan.

Veranker de begeleiding in een breder netwerk

Reik uit naar partners die mee kunnen ondersteunen bij het traject: welzijnswerk, wijkinitiatieven, vormingsorganisaties, hulpverleners, juristen, culturele actoren. Begeleiding stopt niet aan de deur van het OCMW. De casemanager kan hier een brugfiguur zijn.

Voorzie structureel vorming en intervisie voor de begeleiders

Maak van casemanagers geen solospelers. Voorzie vormingsdagen, intervisiemomenten en uitwisseling. Zo groeit niet alleen hun deskundigheid, maar ook een gedeelde taal, draagvlak en methodische samenhang. Dit is cruciaal om te evolueren als casemanager en om inspiratie te krijgen rond de verschillende mogelijkheden en toegangspoorten van de begeleiding (zowel individueel dan in groep). Daarnaast is een gedeelde taal ook belangrijk wanneer je met meerdere teams of gemeenten werkt.

Zorg voor coördinatie en draagvlak in de organisatie

Het succes van Miriam hangt niet enkel af van de inzet van casemanagers. Ook het bredere OCMW-team, leidinggevend en collega's moeten de visie begrijpen en ondersteunen. Een coördinator of aanspreekpunt helpt om verbinding en coherentie te bewaren. Betrek ook de sociale dienst of administratie in het project vanaf het begin.

Vertrek vanuit vertrouwen in de veerkracht van vrouwen

Laat vrouwen meebepalen welke thema's en stappen voor hen belangrijk zijn. Bied geen pasklare oplossingen aan, maar faciliteer ruimte om keuzes te maken, te zoeken, te falen en opnieuw te proberen. Empowerment ontstaat wanneer vrouwen eigenaar worden van hun eigen proces.

Wees je bewust van de bredere context

Begeleiding vindt plaats in een maatschappelijke realiteit waarin armoede, uitsluiting en discriminatie structureel zijn. Hou rekening met meervoudige kwetsbaarheden (zoals migratiegeschiedenis, geweldervaring, alleenstaand ouderschap, gezondheidsproblemen). Politiserend sociaal werk betekent ook: obstakels zichtbaar maken en benoemen.

“Miriam is meer dan individuele hulpverlening: het is ook een hefboom voor beleid en verandering.”

Casemanager

Denk op lange termijn

Bij het opstarten van een traject is een langetermijnvisie cruciaal. Met de jaren wordt de werking steeds sterker: iedereen bouwt ervaring en expertise op, en de contacten en netwerken die in de loop van de tijd ontstaan, beginnen echt hun vruchten af te werpen. Zo groeit het project, wordt het meer duurzaam en versterkt de impact.

10. De mensen achter Miriam

Wat is het MIRIAM-programma?

Op het terrein: getuigenis van een begunstigde

Op het terrein: getuigenissen van een begunstigde en haar casemanager

De complementariteit van de maatschappelijke hulp en het MIRIAM-project

Wat zijn de resultaten?

Hoe heeft dit programma de werking van het OCMW van Brussel geïnspireerd?

Hoe heeft dit programma de werking van het OCMW van Anderlecht geïnspireerd?

Tot slot, werkt het?

11. Slotwoord – reflectie voor de toekomst

Miriam toont wat mogelijk is wanneer we hulpverlening durven herdenken. Wanneer we vrouwen niet benaderen vanuit tekort, maar vanuit kracht. Wanneer we tijd maken voor relatie, ruimte geven aan complexiteit en inzetten op nabijheid, samenwerking en reflectie.

Tegelijk legt Miriam ook bloot wat structureel nodig blijft: stabiele kaders voor langdurige begeleiding, toegankelijke basisvoorzieningen, betaalbare kinderopvang, en samenwerking tussen diensten die vertrekt van mensen, niet van systemen.

De methodiek is krachtig, maar vraagt om vertrouwen van beleidsmakers, van leidinggevenden, van collega's. Werken zoals in Miriam vraagt tijd, betrokkenheid en rugdekking. Dat lukt alleen als we sociaal werk niet als kostenpost beschouwen, maar als investering in mensen én in samenleving.

Deze gids is geen eindpunt, maar een uitnodiging. Om te blijven zoeken, proberen, delen en verbeteren. Want alleenstaande moeders verdienen méér dan tijdelijk projectwerk. Ze verdienen een samenleving die hen erkent, ondersteunt en insluit.

Voor de moeders. Voor de werkers. Voor toekomstgericht sociaal werk dat werkt.

“Ik vind dat iedere moeder deze begeleiding zou moeten kunnen krijgen, want wanneer je in situaties zit zoals ik heb meegemaakt, voel je je vaak enorm verzwakt en alleen.”

Deelnemer

12. Dank aan wie Miriam mogelijk maakte

Deze inspiratiegids is het resultaat van drie jaar van gedeeld leren, begeleiden, reflecteren en documenteren binnen het Miriam-project. We zijn enorm dankbaar voor de inzet van iedereen die hieraan heeft bijgedragen en hun verhalen, kracht en ervaringen met ons deelden in de eerste plaats de OCMW's zelf – leidinggevenden, casemanagers en uiteraard de mama's – maar ook de vele experts die hun kennis met ons deelden en onderzoeksbureau Tempora.

De gids is opgebouwd rond concrete praktijken uit OCMW's in Vlaanderen, Brussel en Wallonië. Zonder hun openheid, eerlijkheid en betrokkenheid was dit traject niet mogelijk geweest.

Onze bijzondere dank gaat uit naar de POD Maatschappelijke Integratie, die dit project inhoudelijk én financieel ondersteunde. Jan Surquin en Noémie Wouters hebben het project gedragen met visie, vertrouwen en toewijding.

Redactieteam inspiratiegids

Onderzoeksgroep Inclusive Society – UC Leuven-Limburg, Saskia De Bruyn, Barbara Janssens, Sofie Van Pelt & Veronique De Roeck

Vragen of interesse?

Ben je zelf aan de slag met gezinnen in armoede of ben je aan de slag met de Miriam-methodiek en ben je benieuwd naar de mogelijkheden voor intervisie begeleiding of vorming? Neem gerust contact op met saskia.debruyne@ucll.be van UCLL- expertisecentrum Inclusive Society. Voor vragen over de methodologie neem gerust contact op met de POD Maatschappelijke Integratie via scuba@mi-is.be

Meer informatie rond het project vanuit de POD Maatschappelijke Integratie

www.mi-is.be/nl